

Zárlat

– Mindig ilyen hangosan kíséred? – kérdezte Kováchoz orvosbarátja. Vendégségben volt a néhány hete elvált sebésnél, s a magányos férfiak eltökéltségével és mohóságával ittak, miközben a tanárra „rátört” az inger, kibotorkált tehát a vécére, ám a nappali folyosóra nyíló tölgysfa ajtaját nyitva felejtette, így az orvos önkéntelenül is végighallgatta Kovách többszólamú erőlködését.

A férfi bólintott, mire az orvos felemelte mutatóját:

– Nos hát jó lesz, ha vigyázol! Az effajta erőlködés is jócskán besegíthet a te aranyerednek.

Kovách, akit kiszámíthatatlan aljassággal rendre meggyötört a végbélbetegségeknek ez a gyakori, s előbb-utóbb megalázó műtéttel végződő fajtája – mely után, mondják, az első ürítés fájdalmasabb, mint a tudvalevőleg isteni büntetés okán olyan elrettentően gyönyörű szülés – ettől kezdve a legkisebb erőfeszítéssel, a hasfal és a szemérmetlen anus gyűrűs izmainak mind finomabb működtetésével végezte a székelés bizonyos időközönként elkerülhetetlen műveletét.

Így tette ezt a kisvárosi pályaudvar könnyfakasztóan hűgyszagú, egyetlen ülőkés, cirka két négyzetméteres és ablaktalan helyiségében is – bár kétségtelenül többszörösen lepisált, lecsinált, leokádott és besározott ülőkéről volt szó –, miután megérkezett évek óta magányosan és bete-

gesen élő anyjához az utolsó pesti gyorssal, ám alig lépett le a vonatról, nyomban goromba és ismerős hastáji fájdalom figyelmeztette, hogy az állomást már nem hagyhatja el, feltéve, ha vállalja a becsinálás kockázatát azon a hosszú s általában kivilágított útszakaszon, ami az állomás évek óta felújításra váró épületétől – foltokban hulló vakolat, krónikus festékhiány, itt-ott hiányzó cserép, Kőjál bezáratta resti – anyja telepi házáig tartott.

Kovách mértéktartó ember volt. Nem vállalta tehát ezt a céltalan kockázatot. Semmi okot nem látott erre, hiszen az állomás végének – szokás szerint két változatú – nemi felkérésekkel telefirkált ajtaját nyitva találta, törlőpapírt is rendszeresen hordott számszáras, amerikai aktatáskájában, még hozzá a legfinomabb, kínai fajtából, amit a pesti lakása szomszédságában lévő kicsiny vegyeskereskedés tulajdonosa, egy – úgymond – még éppen kellemesen telt, haját meglepetésszerűen hidrogénező, ajkait valódi leningrádi rúzzsal pirosító hölgy, bizonyos özv. Feletár Gáborné – Jucika – direkt az ő kedvéért rendelt időről időre, s ezt bizony igen nagy kegynek, a szimpátia különleges megnyilvánulásának tekintették a környékeliek, lévén semmi oka nem lehetett – elvileg – Feletárnének a kínai papírok külön munkával járó beszerzéséhez, hiszen évek óta állandó vásárlóköreit maradéktalanul kielégítette az ugyan jóval érdekesebb, bár mégiscsak olcsóbb magyar papíripari termék.

Kovách és Feletárné – Jucika – között az egymás szomszédságában – testközelben – eltöltött évek gazdag sora alatt bonyolult, a kölcsönös megbecsülésen túlmutató kapcsolat szövődött, melyben azért éppúgy helye volt egy korrekt, mondhatni üzleti jellegnek, mint annak a kölcsönösen fellángoló váagnak, hogy a középkorú férfi: elvált, irodalomtanár, Shakespeare és John Donne szerelmese, és a középkorú hölgy: özvegy és tehetős vegyeskereskedő, majonéz saláták és sajtos hidegtálak messze híres specialistája, időről időre megkívánják és – a tapasztalt szerelmesek

kifinomult játékaival – kielégítik egymást. Ilyenkor Kovách hosszabban, körülményesebben vásárolt – „Ürüljön már ki ez a kurva bolt!” –, miközben a szépen rendbetartott polcokról sorra leszedegette az aranydobozos holland kakaót, az orosz makrélát, a méregerős dijoni mustárt, s amikor magukra maradtak végre, elszánt tekintettel rámeredt Feletárnéra, aki persze ebbe belepirult, s a férfi tudatosan elmélyített, játékos köhintésére mindig tiszta, frissen vasalt, fehér – és természetesen áttetsző – kötényén csípője célzatos mozdulatával igazított, aztán a boltajtót bezárva, az egyetlen ablakoska nylonfüggönyét elrántva odalépett Kováchhoz, s hunyt szemekkel, mosolyogva – a „RAKTÁRHELYISÉG – idegeneknek bemenni tilos!” feliratú ajtónak vetve széles és puha vállait – hagyta, hogy a férfi lentről kezdve kigombolja ruháját, s dús keblei egyikét – olykor mind a kettőt – „kiszabadítsa” a hol fekete, hol rózsaszín melltartó jótékony, mert hisz formát adó fogságából. „Kisfiú! Kisfiú!” – suttozta ilyenkor Feletárné a férfi ritkás, itt-ott már az idő havával is behintett hajába túrva, jóllehet, néhány évvel fiatalabb volt Kováchnál.

Mármost azokban a pillanatokban, amiket Kovách szülővárosa egyetlen állomásának egyetlen vécéülökéjén töltött, nem gondolt se Jucikára, se az anyjára, se diákjaira, de még a jó Istenre sem; az egész ember egyetlen akaratba sűrült figyelem volt, hogy tehát az aktus, melynek következményei eljövendő, napjainak játszi tönkretételével fenyegettek, sikerüljön. És nem hiába. Már-már úgy tűnt, valóban rendben lesz minden, Kovách érezte, hogyan nő, súlyosul teste alatt az idegen tömeg, hogyan válik el tőle valami rossz és haszontalan, gonosz és mérgező, ráadásul fájdalmat is okozó, s már éppen azon volt, hogy izmainak végső rándításával lezárja az elhasznált anyag – a körülményekhez képest – meglepően sima útját, amikor a vécé előtt zajt hallott. Az ajtó zárjában hirtelen kulcs csikordult, majd gyorsan távolodó léptek baljós koppanásait visszhangozták a kicsiny és bűdös váróterem falai, ajtó csapódott, kulcsomó zörgött újra, vé-

gül egészen váratlanul kialudt a fény. „Csönd és üresség és sötét.” – gondolta később Kovách, akire hirtelen iszonyatos súllyal nehezedett az a valami, aminek ekkor még nem volt – hiszen nem is lehetett – lényegi neve.

– Hé! – szolt ki a vécéből, valljuk meg, kevés eredetiséggel, még mindig ülve, mert meglepetésében s az egyre erősödő, bár ekkor még képtelenségnek tetsző gyanúja miatt elfelejtette néhányszor zárni és nyitni cirka tízméternyi végbéllabirintusának érzékenyebb, alanti kapuját, ami nélkül sem a fenéktörlés, sem pedig a felegyenesedés mozdulatait elkezdni nem lehetett.

– Hé! – szolt tehát még egyszer, valamivel hangosabban.

Nos a következő percek kétségtelenül egy pánikba esett lélek percei voltak. Kovách most már felegyenesedett kissé, egyik kezével folyton visszacsúszó nadrágját markolásztá, a másikkal az ajtó kitapogatott kilincset rángatta, és üvöltött. Ha valaki ekkor a kisváros állomásának bezárt és el-sötétített épülete előtt elsétál, ezeket a – végül sikoltásba fúló – szavakat hallotta volna: „Hé!” – ezt sajnos többször is –, „emberek, segítség, nem igaz” – ezt csak egyszer –, „valaki...” és a többi.

Csakhogy senki sem sétált arra, se vonatát lekéső utas – ez különben is lehetetlen volt, hisz épp Kovách érkezett az utolsó járattal, ami azonnal vissza is indult Pestre –, se a városka három olcsó, bár közmegelegedésre dolgozó kurvájának egyike – a cigány Rézi, a cigány Panna, netán a magyar Jolán – se valamelyik rendőr, se Dér Matyi, az otthontalan bolond, aki pedig korábban rendszeresen az állomás környékén őgylgett, ám amióta – úgy két hete – rendeletileg zárták este 11 és hajnali 5 között az épületet – éppen a csavargók, így köztük Dér egynémely csúnya botránya miatt – ő is elmaradt, mert pad, kibélelhető bokoralj, végső esetben kapuszöglet akadt a téren is – Kossuth Lajos tér, hogy egészen pontosak legyünk –, ráadásul arrafelé több esély mu-

atkozott, hogy félig telt sörösüveghez vagy éppen még parázsló csikkhez segítse a jószerencse, lévén két italmérő egység is elhelyezkedett a tér átellenében, a korábban záró s a környékeliek által csak „Jenő”-nek keresztelt és a „Bicskás”, utóbbi kedves és többszörösen gyilkos hely, az idevalósi nehézfiúk szeretetotthona.

Kovách néhány perc torokszaggató üvöltözés után belátta, egyelőre hiábavaló minden hangos szó, ellenben kerülni kell a pánikot, figyelni kell, átgondolni a helyzetet, aztán a lehetőség szerint a leglogikusabban cselekedni. Hiszen aki vészhelyzetben ésszerűen cselekszik, megteszi a legtöbbet, amit ember megtehet, netán megmenti magát későbbi igazságtalan, de mégiscsak érthető önvádjától, „teret ad a reménynek”, a remény pedig olyan fénysugár, ami arra való, hogy kivezesse a bajba jutott emberiséget a mindennapi vészek kicsinyesen nevetséges poklából. A férfi tehát elvégezte az elmaradt rándítást, s óvatosan, hogy semmihez se érjen, végleg felemelkedett, ülepét a puha kínai papírszeletek alulról fölfelé történő húzogatásával finoman, egyúttal alaposan kitörölte, majd meghúzta az öblítő tartály alumínium lánccocskáját. Meghúzta egyszer, majd még egyszer. Aztán még ki tudja, hányszor. Hogy a tartályból hiányzott a víz, ez bizony képtelen kelepcéjének legotrombább járuléka volt. Állt a sötétben, saját alattomosan bűzlő ürüléke fölött, visszaülni sem tudott, mert az ülőke fafedőjét már évekkel ezelőtt letörték goromba kezek – vagy lábak –, állt tehát, megdöbbenve, a vaksötétbe kerekedő szemekkel és tudta: tökéletes csapdába került.

Kovách, miután többször is hasztalan igyekezett az ajtón „fizikai erőszak alkalmazásával” kijutni, s utóbb a torka is egészen berekedt, tényleg átadta magát az elmélkedés egyedül üdvözítő lehetőségének, így aztán éjjel egy óra körül rá is talált arra a szóra, ami helyzetét leginkább jellemezte. Az események utólagos rekonstruálásából és analizálásából nem volt nehéz rájönnie, hogy az állomás épületét

„egy bizonyos idő óta” bezárják – tizenegynél nem hamarabb –, sőt az épület külső biztosításával egyidejűleg – értelemszerűen egy kicsivel előbb – bent is minden helyiséget – forgalomirodát, jegyosztófülkét, pihenőszobát, de még a kicsiny szerszámosraktárt is – zárnak –, hogy aztán ötnél semmiképpen se később nyissanak – s mivel az ajtók ugyanazon kulcsra és zárszerkezetre működnek, teszük ezt – teljesen értelmetlenül, a realitás botránnyos figyelmen kívül hagyásával, hiszen miféle illetéktelen behatolónak lenne épp ez a célja – a végével is.

– Túlkapás – mondta tehát éjjel egy óra felé Kovách a sötétségnek.

Erről van szó.

Mert túlkapás az, ami egyszerre birtokolja a tágasság és a megszállottság egymásnak némileg ellentmondó jegyeit, csakhogy ami tágas, jelen esetben formátlan, s ami megszállott, az pedig len vak. Vagy majdnem az. Ráadásul, hogy a dolog még bonyolultabb legyen, a túlkapások történetei rendre a sors nem feltétlenül rövidlátó rosszindulatát bírják szövetségesül az emberellenes üzelmekben. Hiszen túlkapásnak minősül olykor ezrek szakszerű likvidálása, egy elcsattanó pofon, a becsületsértéssel fölértő megszólítás, a változó periodikájú aranyérbetegség, vagy egy képtelen éjszaka szülővárosunk szarbűzös budijában, az élet, lám, hatalmas képzelőerőt tanúsít az ilyesféle esetek kifundálásában és variálásában. Kovách előbb a tragédiára gondolt – még úgy éjfél tájban –, de ezt aztán gyorsan elvetette, hiszen a tragédia köztudottan egyszeri és zárt, lineáris, meg persze jóva nem tehető esemény, míg a túlkapásnak ezer alakja és ezer ideje van, bárhogyan, bármikor ismétli önmagát, törvényt avagy szabályt nem ismer, s olyan alattomos otthonossággal lesz – lett – például része e századi életünknek, mint valami titokzatos és eleddig meg nem nevezett őselem: a másik négy letagadott mostohatestvére, aki ím bejelenti igényét az élet, kedves és oly szépen elrendezett életünk –

minimum – egyötödének – valljuk meg – jogosnak tűnő birtokbavételére, amivel nemcsak a jövővel kapcsolatos nagyszabású terveink omlanak kártyavárként össze, de szét-hull és újrarendeződik minden eddigi történet, minekutána döbbenetesen konstatálhatjuk, hogy évezredek óta valami közös-nagy hazugság áhítatával emeltük szóba és dalba ezt a nyomorult és szánalmas figurát, az embert tudniillik, hogy tehát a cserépdarabokat zörgető athéni, az utolsó pillanatban megváltott jeruzsálemi zsidó, a gyertyafényben vakuló dominikánus szerzetes, megannyi hadvezér, zsoldos és áldozat, piti ügyek piti alakjai, vagyis ez se biztos, mert a túlkapás szubsztanciájába önnön jelentőségének arcátlan tagadása is beleorvul, így állunk tehát, nem szarban, csak mellette, de az aztán a miénk, bármit állíthatunk, bármit, minden a miénk és semmi sem az.

Kovách Endre irodalomtanár, Shakespeare és John Donne szerelmese a hajnal szennyes szürkületében kezdte mérlegelni, vajon kétségbeesése vagy logikájának túlzó szigor ragadtatta ilyen keserű konklúziókra. Háromnegyed ötkor már egészen világos volt, s némi fény a végébe is jutott. A férfi figyelmesen megnézte érkezés szerint „alulról fölfelé” halványuló ürülékét, ami ráadásul úgy kunkorodott, mint valami felhizlalt kérdőjel. „A kérdés pedig én magam vagyok!” – gondolta Kovách, aztán néhány pillanatra megint dühbe gurult. „De hol a válasz?... na és ki kérdezett? Ki?... Nyasgem!”

Még egyszer megnézte az óráját, de most már elmosolyodott. Hiszen néhány perc múlva kiszabadul. Ekkora hülyeséget! Öt óra előtt két perccel – a rá jellemző, némiképpen engedékeny, de azért megbocsátó kompromisszumkészséget felajánlva – elhatározta, hogy megpróbál ő is részt venni a dologban, nemcsak szenvedője, de alakítója lesz e történetnek, elfogadja a sors eme igazából játékos kihívását, visszamosolyog, sőt bólogat, hogy igen, ennek az éjszakának így kellett megtörténnie, pontosan így, s ha majd

nyitják az állomás épületét – s vele együtt mulatságos mintsem szégyellnivaló börtönének aajtáját –, jó képet vág, friss lesz, magabiztos, ellentmondást nem tűrő, és elmondja, hogy ez tulajdonképpen egy kísérlet volt, lélekgyakorlat, testedzés, a tapasztalat foglyul ejtése, személyes kaland az éjszakában, amihez – objektíve – senkinek semmi köze, de ha valaki mégis aggályoskodna avagy érdeklődne, hát az megnézheti e történet eredményét a budiban, tegye fel a kérdést és válaszoljon. A következő éjszaka bárki rendelkezésére áll. „Így lesz, ezt fogom mondani.” – gondolta Kovách elégedetten, óráját még egyszer megnézte és felkészült a nyitásra.

Tulajdonképpen itt befejezhetnénk e megnyugtató véget sugalló történetet. S hogy mégse tesszük, annak egy aprócska, bár utólag fontossá váló momentum az oka. Kovách – a körülmények sajnálatos összejátszása folytán, amire most már részletesebben kitérni nem érdemes – valahogy nem szerzett tudomást arról, hogy vágányátalakítás miatt a kisvárosból a hétvégén vonatok nem indulnak, a legközelebbi állomásig buszok szállítják az utasokat, ámde a svéd tervek és eljárások alapján épített új buszpályaudvarról – amit a városka másik szélén emeltetett a tanácselnök –, épp ezért az állomásfőnök s összes alkalmazottja fizetett szabadságot kapott a hétvégére, az állomásra se kell bejárniuk, mert akkor minek, igaz, Vida Ferencné, a tarítónő elhatározta, hogy vasárnap délelőtt majd mégis „bejön”, s hogy gyomorfekélyes főnökének örömet szerezzen, kitakarít mindent, a forgalomirányítótól a vécéig, s mert ez a munkája – legalábbis az időpont ilyen korai vonatkozásában – nem volt kötelező, mi több, inkább a manapság oly ritkán tapasztalható szorgalommal, a munka és a munkahely egyidejű szeretetével s az évek múlásával sem csökkenő lelkesedéssel volt jellemezhető, egészen meghatódott váratlan ötletétől.